

ข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับที่สอง

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือจัดบริการและคุ้มครองสิทธิของวัยรุ่นและผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่ท้องต่อ” วันพฤหัสบดีที่ 7 มีนาคม 2562 เวลา 09.00 – 13.30 น. ณ ห้อง 501 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
เพื่อใช้ขับเคลื่อนการพัฒนา

“แนวทางการบริการและคุ้มครองสิทธิของวัยรุ่นและผู้หญิงท้องไม่พร้อมที่ท้องต่อ”

เสนอโดย เครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม

14 มีนาคม 2562

สาระสำคัญของประชุม

ผู้หญิงท้องไม่พร้อมและท้องต่อต่อนั้น ส่วนมากต้องเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนและยากลำบากตามบริบทชีวิตของผู้หญิง ว่าเป็น “ท้องต่อในโรงเรียน” “ท้องต่อในชุมชน” และ “ท้องระหว่างอยู่ในเรือนจำ/สถานพินิจ” อย่างไรก็ตาม ทุกคนต้องเผชิญต่อแรงกดดันและแรงเสียดทานที่ถาโถมเข้ามาหา ดังนั้นเมื่อผู้หญิงตัดสินใจท้องต่อไม่ว่าจะอยู่ในบริบทชีวิตแบบไหน ช่วงเวลาดังครรถ้องจนถึงคลอด จึงเป็นช่วงวิกฤตของชีวิตที่สังคมละเลยและมองไม่เห็น จากประสบการณ์ในการทำงานให้ความช่วยเหลือและจัดบริการสำหรับผู้หญิงท้องไม่พร้อมและท้องต่อ สรุปได้ว่า (1) ผู้ให้บริการจะต้องรับมือกับภาวะอารมณ์ที่ไม่นิ่งของผู้ประสบปัญหาในตลอดช่วงของการทำงานให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้ให้บริการจะต้องเข้าใจเงื่อนไขและสถานการณ์เช่นนี้ (2) ทักษะสำคัญของผู้ให้บริการคือ ความรอบรู้และสามารถเชื่อมต่อบริการที่มีอยู่กระจายในหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากการช่วยคลี่คลายสถานการณ์ชีวิตของผู้หญิงนั้นจำเป็นต้องได้รับบริการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับเงื่อนไขชีวิต

ระบบบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ พบว่าหน่วยงานต่างๆ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการให้บริการกับผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม แต่ยังคงขาดบูรณาการในระดับปฏิบัติการที่ชัดเจน หน่วยงานให้บริการเน้นการทำงานตามกรอบบริการของหน่วยงานของตน ขาดการบูรณาการทำให้บริการไม่สามารถรองรับปัญหาของผู้หญิงที่มีความซับซ้อน ยังคงเป็นการทำงานตั้งรับในกรอบการให้บริการของหน่วยงานตนเองเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อให้เกิดการบริการและคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อมที่ตั้งครรภ์ต่อ ต้องมีการทำงานเชิงนโยบายเพื่อทำให้การตั้งครรภ์ต่อ เป็นการท้องที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน แม้ได้รับการดูแล เมื่อคลอดทารกต้องมีความแข็งแรงปลอดภัย การพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิต้องเชื่อมโยงกันไปกับเส้นชีวิตตามแต่ละช่วงเวลาในชีวิตของผู้หญิงที่มีความต้องการบริการที่แตกต่างกันโดยเฉพาะการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนทางอารมณ์และจิตใจ ต้องมีกระบวนการสร้างการรู้คิดทางปัญญาเพื่อเข้าใจชีวิตและอนาคตตนเอง การทำงานจึงต้องมีเป็นทีมสหวิชาชีพให้สอดคล้องกับแต่ละช่วงชีวิตของผู้หญิงที่ประสบปัญหา และเชื่อมโยงไปถึงการดูแลทารกที่จะเกิดมาด้วย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- (1) เร่งรัดให้มีการออกกฎกระทรวงและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม ตามพรบ. ป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พศ.2559 ได้แก่ มาตรา 5 พรบ. ป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ให้สิทธิกับวัยรุ่นในการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ พบว่ายังมีความขัดแย้งกับกฎหมายคุ้มครองเด็กในเรื่องการให้อำนาจกับผู้ปกครองตัดสินใจแทนลูกที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ, กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาตามพรบ. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แต่ข้อ 7 วรรคหนึ่ง อนุญาตให้เด็กหยุดพักการศึกษาระหว่างตั้งครรภ์ การคลอด และหลังคลอดเพื่อดูแลบุตร ตามความเหมาะสม และจัดการเรียนการสอนให้เกิดความยืดหยุ่นตามศักยภาพต่อเนื่อง ว่ามีความเสี่ยงที่ทางสถานศึกษาจะนำข้อยกเว้นนี้มาใช้เป็นการให้พักการเรียนชั่วคราว, และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรเร่งรัดจัดทำคู่มือเกี่ยวกับมาตรฐานการป้องกันแก้ปัญหการตั้งครรภ์ไม่พร้อมสำหรับท้องถิ่น จะช่วยให้กลไกภายในขับเคลื่อนงานได้เป็นรูปธรรม และมีกฎหมายรองรับ
- (2) วางยุทธศาสตร์การทำงานด้านจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อมและต้องท้องต่อ และพัฒนาระบบการช่วยเหลือการคุ้มครองสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างเป็นระบบ โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนใน 3 ระดับ คือ **หนึ่ง** การทำงานในระดับพื้นที่ โดยพัฒนาระบบการดูแลโดยใช้พื้นที่เป็นฐานการทำงาน เช่น กลุ่มจังหวัด เพื่อพัฒนาระบบการฐานข้อมูล เท่าทันสถานการณ์ปัญหา **สอง** การเชื่อมต่อกลไกบริการจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อจัดสวัสดิการสังคมและสุขภาพอย่างมีคุณภาพ โดยใช้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นตัวตั้ง เพื่อทำงานแบบบูรณาการให้มีความยืดหยุ่นไปตามพลังแรงของคนที่อยู่ในหน่วยงานและแต่ละสถานการณ์ เน้นทำงานด้วยหัวใจมากกว่าการทำตามหน้าที่ และ **สาม** การจับบริการที่ค้ำึงความต้องการของผู้หญิงเป็นเป้าหมายหลัก ต้องมีการทำงานที่เฉพาะเจาะจงกับแม่วัยรุ่นหรือผู้หญิงที่ต้องท้องต่อและเด็กที่เกิดขึ้น และมองเห็นความซับซ้อนของกลุ่มต่าง ๆ เช่น แม่ที่ป่วยเป็นจิตเวช พิกการ ใช้สารเสพติด ซึ่งมักไม่มีคนดูแลในชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย
- (3) ต้องทบทวนสถานการณ์ที่ผู้หญิงและวัยรุ่นที่ท้องไม่พร้อมและท้องต่อไม่ไปฝากครรภ์ ในระบบสาธารณสุขกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เนื่องจากพบว่ากว่า 90% ผู้หญิงท้องไม่พร้อมไม่มาฝากท้องหรือมาฝากท้องเมื่อใกล้คลอด และอายุของวัยรุ่นที่ท้องต่อที่เข้ามามีอายุลดลง มีปัญหาการใช้สารเสพติดในขณะที่ท้องในจำนวนที่สูงขึ้น ส่งผลต่อการประเมินศักยภาพและความพร้อมในการท้องต่อ
- (4) ผลักดันให้เกิดระบบสวัสดิการคุ้มครองด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเมื่อผู้หญิงท้องไม่พร้อมต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการ เพื่อให้ผู้หญิงเข้าถึงกระบวนการให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการต่อสู้คดี